

EUSKARAREN GAINEKO DISKURTSO PARTEKATURAKO ZORU KOMUNAREN OINARRIAK

HIZKUNTZA POLITIKARAKO SAILBURUORDETZA

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA, HIZKUNTZA POLITIKA
ETA KULTURA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN,
POLÍTICA LINGÜÍSTICA Y CULTURA

ATARIKOA¹

Modu batera edo bestera gehiagotan ere adierazi izan dudan konbikzio bat azpimarratu nahi nuke, hain zuzen ere konbikzio hori dagoelako jarraian azaltzen denaren abiapuntuan.

Honako hauxe da Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzaren aipaturiko konbikzioa: euskara biziberritzeko prozesuan eraginkorrak izateko, gauza asko behar ditugu, jakina da hori; behar ditugu, besteak beste, arau eta politika egokiak, plangintza egingarriak eta haiek gauzatzeko askotariko bitartekoak, eta behar ditugu, nola ez, ezagutza zientifikoa eta lankidetzeta publiko-pribatua. Baina behar dugun horren guztiorren oinarri nagusiak, bi dira, biak ezinbestekoak: bata, herritarren atxikimendua (gogoia, nahia), eta bestea, adostasun sozial eta politiko zabala; askotarikoen arteko adostasun sozial eta politiko zabala, zabala kuantitatiboki, eta zabala kualitatiboki.

Badakigu, noski, adostasuna ez dela nahikoa, baina hori bezain argi dakigu adostasuna ezinbestekoa dela aurrera egiteko.

Ondo dakigunez, euskarak jauzi handia egin du Euskadiko Autonomia Erkidegoan azken hiru hamarkadotan, eta jauzi hori egiteko, nahitaezkoa izan da adostasun sozial eta politiko zabala. Adostasun horren babes eta legitimaziorik gabe, ez genukeen euskara biziberritzeko eraiki dugun corpus juridiko-normatiboa eraikiko, eta ez genituzkeen hainbat arlotan askoren artean eta askoren ahalegin partekatuaren eskutik garatu ditugun politikak garatuko.

Adostasun sozial eta politiko hori zaindu, eguneratu, elikatu eta indarberritu egin behar da.

¹ Eusko Jaurlaritzako Hizkuntza Politikarako sailburuorde Patxi Baztarrika Galparsorok “Euskararen gaineko diskurtso partekatuaren zoru komunerako oinarriak” Donostian 2016ko otsailaren 4an aurkezpen publikoan azaldu zituenean egin zuen mintzaldia da “Atarikoia”.

Etengabea da lan hori. Eta lan horretan berealdiko garrantzia dauka diskurtsoak, euskararen gaineko diskurtsoak esan nahi da.

Aspaldiko kezka eta eginkizuna da Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzarentzat euskararen gaineko diskurtsoarena. Gogora ekarri behar dut nahitaez Euskara 21 prozesu zabal eta arrakastatsua. Euskara 21: XXI. *mendearen* hasierarako hizkuntza-politikaren oinarriak. Itun berri bategin baterantz dokumentuan jasotzen da prozesu haren emaitza, diskurtso berriak, Euskararen Aholku Batzordeak 2009an aho batez onartu zuena eta gero Eusko Legebiltzarrak ere onartu zuena. Hari segida emanez, 2012an, ESEP etorri zen: hau ere, Euskararen Aholku Batzordeak egina eta onartua ez ezik, Eusko Jaurlaritzaren Gobernu Kontseiluak bi alditan eta Eusko Legebiltzarrak ere bere egin zutena.

Eta legegaldi honetan, hasiera-hasieratik, EGOD egitasmoa (Euskararen Gaineko Oinarriko Diskurtsoen lanketa) martxan jarri genuen. EGOD martxan jartzeko izan genuen arrazoia eta helburua oso garbi laburbiltzen da, hain zuzen ere Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak Euskararen Aholku Batzordeari proposatu zion lan-programan, hitzez hitz hauxe esaten baita: “euskararen gaineko oinarriko diskurtsoak aztertu, kontrastatu, berriak eta bateratze bidean jartzea”. Eta gehiago argitzeko, hauxe gaineratu genuen: “euskararen inguruko diskurtsoak bateratze bidean jartzeko ahaleginak, adostasun sozial eta politiko zabal baten premia onartzea eta mamitzea eskatzen du”. Euskara 21 Batzordeari 2015eko azaroaren 6an aurkeztu zitzaion EGOD egitasmoaren azken txostena, eta Euskararen Aholku Batzordeak azaroaren 11n egindako Osoko Bilkuran ezagutu zuen txosten hori bera.

Une honetan, Euskararen Aholku Batzordeak aztergai eta eztabaidagai dauka “Eta hemendik aurrera zer?” izeneko dokumentua, datozen bi hamarkadei begira Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak hizkuntza politikaren oinarriak eta lehentasunen markoari buruz prestatutako dokumentua. Dagoeneko hiru batzarretan izan du aztergai eta eztabaidagai dokumentua Aholku Batzordeko Euskara 21 Batzorde bereziak, eta hogeita hamarretik gora ekarpen jaso dira. Datozen hilabeteetan izango da eztabaidaren azken buruko dokumentua.

Diskurtsoaren garrantziaz jabetuta egindako ahalegin gehiago ere badira gure artean. Horien artean azpimarragarria irizten dut Topalabeak 2015eko udan egindako “Topaberri 66: berrikasi eta berrikusi” izenburua duen dokumentua.

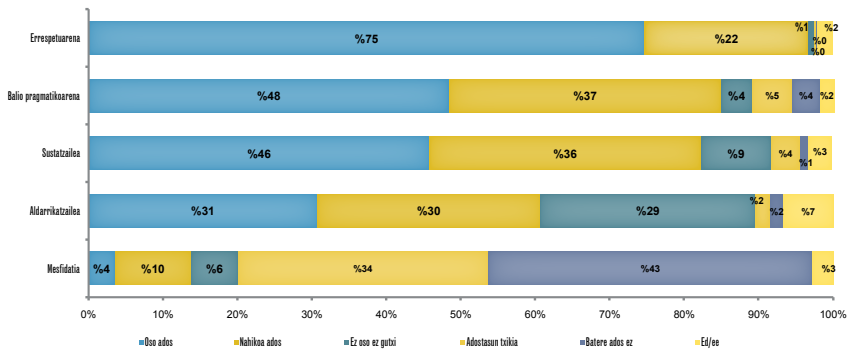
Gaur argitaratzen duguna, ordea, iturburua EGODen duen lanketa baten emaitza da. Izan ere, ikerketa ugari egin dira EGODen egitasmoaren barruan, eta ikerketa horietako informazioa landuz, diskurtso ezberdinen arteko intersekzioa izan litekeenaren eduki zehatzak eskuratu ditugu.

Izan ere, gogora dezagun EGOD egitasmoa abian jartzerakoan Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak adierazi zuen eta Euskararen Aholku Batzordeari proposatu zion helburu zehatza zein zen: “euskararen gaineko oinarrizko diskurtsoak aztertu, kontrastatu, berritu eta bateratze bidean jartzea”. Gizarte anizkoitz orotan ohikoak eta berezkoak diren diskurtso ugarien topagune edo zoru komuna sendotzeko oinarriak identifikatu eta finkatzeko elementuak eskaintzea du, beraz, bi urtetan garatu den EGOD egitasmoak helburu, eta hain zuzen ere EGODen jasotako Intersekzioko eduki horiek izan litezke hain zuzen ere euskararen gaineko diskurtso partekaturako zoru komunaren oinarriak. Horiek dira argitalpen honetan jasotzen direnak; horiek eta, baita ere, zoru komunik urrun –batzuk oso urrun, beste batzuek ez hain urrun– daudenak.

Horiek dira, hain zuzen ere, zure esku jartzen ditugunak, euskara biziberritzeak ezinbestekoa duen gogoeta eta eztabaida publiko dokumentatua aberasteko asmoz.

ZORU KOMUNAREN OINARRIAK

EUSKARAREN GAINEKO OINARRIZKO DISKURTSOEN LANKETA —EGOD egitasmoa (2015/10/15)— izeneko txostenak jasotzen ditu euskararen inguruko bost diskurtso nagusiak, era honetara izendatuak, beren ezaugarri nagusien arabera: errespetuaren diskurtsoa, balio pragmatikoarena, sustatzailea, aldarrikatzailea eta mesfidatia. Jarraian datorren grafikoak erakusten du diskurtso horien onarpen maila.

Bost diskurtso horietako bakoitza zenbait esaldik osatua da (gutxienez dituen diskurtsoak 4 esaldi ditu, eta gehienak 8), eta esaldi bakoitzak onarpen maila ezberdina du, Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak EGOD egitasmoaren barruan berriaz egindako ikerketa kuantitatiboaren arabera. Guztira, 33 esaldi. EGODEk argiro azaltzen duenez, diskurtso horiek ez dira elkarren artean baztertzailerak. Hortaz, herritarrek bat egin dezakete, aldi berean, diskurtso baten baino gehiagoren edukiekin. Hemen egin duguna da, diskurtsoetatik harago jota, zehaztu zeintzuk diren gizartearen gehiengo zabal batek aldi berean partekatzen dituen ideia (galdera edo esaldi) nagusiak. Zehaztaperen-ariketa hori da jarraian datorrena.

Diskurtso partekaturako zoru komunaren onarpen langa

Ariketa horren ondorioen arabera, badago diskurtso partekaturako zoru komun bat, non sentsibilitate ezberdinetakoa hainbat herritarrek, elkarrekiko errespetutik abiatuz, euskararen aldeko jarrera eta babesa argiro adierazten dituzten.

Hizkuntza Politikarako Sailburuordetzak zoru komun hori sendotzearen premia nabarmena ikusten du. Kontua ez da, jakina, eta hau ere garbi esan beharra dago, inoren diskurtsoa, inoren ikusmoldea ezabatzea. Hurkoaren diskurtsoa, eta hurkoaren hizkuntza hautua eta eskubidea errespetatzen duen edozein diskurtso da zilegi eta onargarria. Bizikidetzaren exijentzia da hori. Baina bizikidetzak eskatzen du, era berean, oinarriak partekatzea, baita hizkuntza kontuetan ere.

Zoru komunaren oinarrien bila, aukeratu dira bi herenetik —hots, % 66,6tik— gorako babesa (gutziz + nahikoa ados)² lortu duten esaldiak, esaldi horiek osatutako bost diskurtso nagusietakoak izan ala EGODen baitako ikerketako bestelako galderetatik ateratako ideiak izan (gogoratu EGODen baitan egin diren ikerketa ugarien artean inkesta kuantitatibo bat egin zuela Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak). Bi heren edo hirutik bi konbentzio bat da, baina uste dugu bi heren gutxieneko neurri edo langatzat hartzea badela askotarikoen adostasun sozial eta politiko zabalaren isla. Onarpen langa, beraz, bi hereneko da.

2 Aurrerago datorren grafikoan, galdera edo esaldiekiko adostasuna islatzeko erantzuna preseski “Gutziz + Nahikoa Ados” ez denean, dagokien erantzun mota zein den argitzeko horrela identifikatu dira esaldi horiek:

* Erantzun aukerak honakoak izan dira: Oso handia, Nahikoa handia, Erdipurdikoa, Nahikoa txikia, Ez dut batere interesik, Ed/ee.

** Erantzun aukerak honakoak dira: Garrantzi handia, Nahikoa garrantzi, Erdipurdikoa, garrantzi gutxi, garrantzirik ez, Ed/ee.

***Erantzun aukerak honakoak dira: Etorkizunean euskaraz bakarrik egitea nahi du; Bietan egitea nahi du, euskaraz orain baino gehiago; Bietan egitea nahi du, orain bezala; Bietan egitea nahi du, euskaraz orain baino gutxiago; Etorkizunean gaztelaniaz bakarrik egitea nahi du; Ed/ee.

21 esaldi onarpen langatik gora

Ondoren bildu dira soilik bost diskurtoetako 33 esaldi horietan guztietan aldi berean bi hereneko onarpen langa gainditu duten 17 esaldiak eta onarpen langa hori gainditu duten beste lau esaldi: guztira 21 dira. Bost diskurtoetatik lautan daude bi hereneko langa gainditu duten esaldiak: diskurto mesfidatia deiturikoan ez dago langa horretara iristen den esaldirik.

Badira, nola ez, desadostasun eta eztabaidagai diren hainbat ikuspuntu. Diskurtoen eta 33 esaldien artean badira zoru komuniketik gehiago edo gutxiago urruntzen direnak. Baina herritarren gehiengo oso zabal batek bere egiten ditu elkarren arteko errespetua, euskararen balio pragmatikoa eta euskararen aldeko sustapena.

Ariketa honen bidez, beraz, honako informazioak eskuratu ditugu:

1. Zein diren gutxienez gizarteko bi herenek ontzat ematen dituzten ideiak.
2. EAeko biztanleen zein proportziok partekatzen dituen aldi berean esaldi horiek guztiak. Beste hitzetan esanda, esaldi horiekin adostasuna adierazi dutenen intersekzioa.

Gutxienez gizarteko bi herenek ontzat ematen dituzten ideiak

Zk	Gald. zk	Zentzua	Galderak eta esaldiak
1	p1403		Hurrek ingelesa jakitearen garrantzia?*
2	p1402		Hurrek gaztelania jakitearen garrantzia?*
3	p1401		Hurrek euskara jakitearen garrantzia?*
4	p1905	Errespet.	Bakoitzak du eskubidea zein hizkuntza nahiago duen aukeratzeko, besteen aukera ere errespetatuz
5	p2601	Errespet.	Euskaldunen eta erdaldunen arteko errespetua bultzatu behar da
6	p2106	Errespet.	Saltoki, enpresa eta administrazioan bezeroen nahia errespetatu beharko litzateke euskaraz zein gaztelaniaz artatuak izateko
7	p2602	Sustatza.	Euskara ez dakitenek ere euskararen normalizazioa babestu beharko lukete
8	p24	Sustatza.	Zuretzat, zenbateko garrantzia du euskaldunek nahi duten lekuetan euskara erabiltzeko aukera izateak?*
9	p27	Sustatza.	Guztion hizkuntza eskubideak errespetatuko dituen akordio bat lortzearen garrantzia**
10	p1906	Pragmat.	Gaur egun, euskaraz jakiteak aukera gehiago ematen dizkio pertsona bati
11	p2303	Errespet.	Guztiok, euskaraz ez dakitenek ere, harro sentitu beharko genuke hemen, eta ez beste inon, euskara dugulako
12	p2301	Sustatza.	Garrantzitsua litzateke Euskadiko biztanle gehienek euskara ikastea
13	p2603	Errespet.	Euskaldunek ulertu behar dute pertsona askok ezin dutela euskara ikasi
14	p1909	Pragmat.	Euskara jakiteak laguntzen du hemengo gizartean eta kulturaren integratuago egoten
15	p2103	Pragmat.	Euskara gero eta beharrezkoagoa da lana eskuratzeko
16	p2306	Errespet.	Ahaleginak egin behar dira euskara eta gaztelania maila berean egon daitezen, ez bata bestearen gainetik
17	p2101	Aldarr.	Ezinbestekoa da euskararen sustapenean diru publikoa gastatzea
18	p2604	Sustatza.	Erdaldunek, euskaraz ez ulertu arren, onartu behar dute euskaldunek beraien artean euskaraz egitea
19	p2104	Aldarr.	Zenbait lanpostutarako euskara jakitea exijitu beharko litzateke
20	p18		Orokorrean, nolakoa da euskararekiko duzun interesa?*
21	p2022	Aldarr.	Etorkizunean euskararen presentzia (erabilera)***

Grafikoan, galdera edo esaldiekiko adostasuna islatzeko erantzuna preseki “Gutziz + Nahikoa Ados” ez denean, dagokien erantzun mota zein den argitzeko horrela identifikatu dira esaldi horiek:

* Erantzun aukerak honakoak izan dira: Oso handia; Nahikoa handia; Erdipurdikoa; Nahikoa txikia; Ez dut batere interesik; Ed/ee.

** Erantzun aukerak honakoak dira: Garrantzi handia; Nahikoa garrantzi; Erdipurdikoa; Garrantzi gutxi; Garrantzirik ez; Ed/ee.

Gutziz + nahikoa ados	Gutziz ados	Nahikoa ados	Ez ados ez aurka	Nahikoa aurka	Gutziz aurka	Ed/Ee
96	72	24	1	1	1	1
95	70	25	2	2	0	1
93	73	20	2	3	1	1
93	70	23	1	2	2	2
93	75	18	1	1	1	5
90	63	27	3	2	2	3
87	62	25	3	1	1	7
87	58	29	2	4	2	5
86	66	20	1	2	2	10
86	52	34	4	5	3	2
84	57	27	4	4	3	5
83	51	32	5	4	4	3
80	52	28	3	5	4	7
79	45	34	5	7	6	3
76	39	37	7	8	4	5
75	45	30	4	8	6	6
75	39	36	6	8	6	5
71	49	22	5	9	9	7
71	42	29	6	10	8	5
69	39	30	13	9	8	1
68	13	55	23	1	1	6

*** Erantzun aukerak honakoak dira: Etorkizunean euskaraz bakarrik egitea nahi du; Bietan egitea nahi du, euskaraz orain baino gehiago; Bietan egitea nahi du, orain bezala; Bietan egitea nahi du, euskaraz orain baino gutxiago; Etorkizunean gaztelaniaz bakarrik egitea nahi du; Ed/ee.

Adostasunaren intersekzioa

Ondoko taulak erakusten digu bi hereneko adostasuna jaso duten esaldien intersekzioa, edo, beste hitzetan esanda, gutxienez hirutik bik (bi herenek) babesturiko ideiak aldi berean partekatzen dituzten EAEko biztanleen proportzioa.

% 66,6tik gorako babesia izan duten esaldi GUZTIEKIN adostasuna adierazi duten biztanleen kopurua

	Kopurua	%
Gutziz + nahikoa ados	1.463	67,7
Besteak	697	32,3
Guztira	2.160	100,0

Hortaz, EAEko biztanleriaren % 67,7k osatzen du adostasuneko zoru komun hori.

Diskurtso partekaturako zoru komunaren onarpen langatik urrun daudenak

Esan bezala, beraz, EGODen zehazturiko bost diskurtsoak osatzen dituzten 33 esaldietatik 17 dira bi hereneko onarpen langa gainditzen dutenak. Beste 16 esaldiak langaren azpitik daude. Hamasei horiek ez dute, ordea, onarpen langarekiko urruntasun bera. Badira, esate baterako, % 59ko onarpena dutenak, eta % 4koa edo % 11koa baizik ez dutenak.

Bi hereneko onarpen langarekiko urruntasunaz ohartzeko, % 50eko onarpenaren azpitik geratzen diren esaldiak hartu ditugu. Guztira 11 esaldi (idea) dira % 50eko onarpenera iristen ez direnak. Ondoren datorren grafikoan jasota daudenak dira. Horietatik guztietatik 8 diskurtso mesfidatiaren esparrukoak dira (esan behar da, diskurtso mesfidatiko ideia guztiak geratzen direla % 50eko onarpenaren azpitik)³.

3 Bost ideia dira onarpen-langaren azpitik eta % 50ekoaren gainetik, tarte horretan, daudenak.

Gutxienez gizarteko % 50aren onarpenera iristen ez diren ideiak

Zk	Zentzua	Esaldiak	Gutziz + nahikoa ados
1	Pragmat.	Gaur egun, euskaraz jakiteak prestigio gehiago ematen dio pertsona bati	47
2	Sustatza.	Euskara jakitea ezinbestekoa da herri honetako kide osoa sentitu ahal izateko	45
3	Mesfidatia	Euskara ikastea esfortzu handiegia da, trukean lortzen den onurarako	31
4	Sustatza.	Hemen euskaldunen eskubideak urratu egiten dira	29
5	Mesfidatia	Euskararen aldeko neurriek erdaldunak diskriminatzen dituzte	26
6	Mesfidatia	Hobe da jendeak ingelesa ikastea euskara ikastea baino	25
7	Mesfidatia	Euskara ez da egokia komunikazio behar berrietarako, lan munduan, teknologia berrietan, etab.	22
8	Mesfidatia	Euskara erabiltzea zama bat da enpresentzat eta merkataritzarentzat	18
9	Mesfidatia	Zentzugabea da euskararen alde hainbesteko ahalegina egitea	13
10	Mesfidatia	Euskara abertzaleen kontua da, ez herritar guztiona	11
11	Mesfidatia	Euskara galtzea niri ez litzaidake inportako	4

Guztiak dira diskurtso aldarrikatzailearen esparrukoak.